

Pool sajandit Eesti tuulerekordist ja poolteist nädalat Kagu-Eestit raputanud suur tormist

Kaks aastat ja kolm kuud pärast nn sajandi tormi sai Eesti uue ilmarekordi – Ruhnu ilmajaamas registreeriti võimsaim siinmail puhunud tuuleil, 48 meetrit sekundis. Miks teatakse sellest sündmusest nii vähe?

AIN KALLIS
klimatoloog

Torm aastal 1967.

FOTO: Marko Mumm

Saaremaal ilmunud Kommunismiehitaja teatas toona katuste lendamisest (ka haiglalt) ja puude juurimisest Kuressaares (Kingissepas), saare maanteed olid läbimatud. Lähimas ilmajaamas Sõrves mõõdeti 2. novembril 1969 keskmiseks tuule kiiruseks 18,5 m/s, maksimaalne puhang oli 40 m/s!

Kogu Eestis oli päev kõva tuulega, kohati isegi tuiskas.

Kõige suurema hoobi sai märatsevalt tormilt Ruhnu saar. Kui 1967. aasta augustiraju tegi tuntavama hävitustöö Loo-de-Eestis, siis seekord kannatas Eesti edelanurk – saarel hävis pea kaks kolmandikku metsast, purunes sadamakai ja randumissild, uppus suurem traallaev, mitmed kanti lainete poolt avamerele, murdusid elektriliinid. Ilmajaama hooneist kaotasid kaks katused...

Õnneks jäi tuulemast siiski püsti. Anemorumbomeeter jäädvustas uueks tuule kiiruse rekordiks 48 m/s, seda puhangus, s.t paari sekundi jooksul. Keskmiseks kiiruseks mõõdeti toona 20 m/s.

Üks päev, mis raputas Kagu-Eestit

Sellel sügisel on suurte ilmakeskuste arvutid pidanud sageli (ja kiirelt) oma otsuseid muutma – sedavõrd muutlik on olnud ilmataadi (tuuleide) tuju.

Pühapäeva, 27. oktoobri varahommikul, kui kogu progressiivne inimkond kella talveajale kruttis, ei osanud Eesti idapoolsete osariikide elanikud midagi erilist oodatagi.

Tsüklon, mis laupäeval meie poole liikus ja pidi prognoosi kohast ka mandrile väga kõva tuult tooma, ägenes maismaale jõudes äkitselt. (Siinkohal tsitaat meie kunagiselt esisünoptikult Helve Kotlilt aastast 2000: “Tsüklon on nagu elus asi, tal on oma vigurid ja tujud. Vahel on ta just Eesti kohal kõige pirtsakam.”)

Kella 8 ajal olid esimesed tugevamad tuulepuhangud Sõrves 15,8 m/s, Võrus 3,8 m/s.

Keskpäevaks olid tuuleiilid Sõrves kerkinud 22,8 m/s (keskmine kiirus 16,4 m/s), Võrus 13,8 m/s (keskmine 5,7).

Märkus. Tuult iseloomustavad alati suund ja kiirus. Viimane on kas puhanguiline, s.t mõne sekundi vältel või 10 minuti keskmine.

Tuulekiiruste skaalad lähtuvad keskmistest näitajatest (torm, Beauforti skaalal 9 palli, algab näiteks alles 21 m/s). Puhangud on aga samas need, mis kergitavad katuseid, murravad puid.

Kell 14 mõõdeti Sõrves tuuleiil 32,2 m/s (peaaegu orkaani kiirus!), keskmine näit oli aga 16,7 m/s (7 palli, vali tuul rahvusvahelise skaala järgi), Ruhnul puhang 29,8 m/s.

Kagu-Eestis saabus möllu haripunkt kella viie paiku, kui edelatuule näidud olid Võrus 26,1 m/s iiliti (keskmine 11,5) ning Tõraveres vastavalt 17,4 ja 7,4 m/s. Edasi hakkas maru veidi vaibuma – kell 19 registreeriti Võrus puhanguid 19,7 m/s, tund hiljem 10,1.

Miks küll ometi nii juhtuma pidi?

Kaheksaks tunniks pimedasse, sideta ja kuivale jäänud võrokesed teavad nüüd, et alati tuleb kriisiks valmis olla.

Harjumatu asi, ütleks – Võru tuulerekord jääb üpris kaugele, aastasse 1967, kui 18. oktoobril mõõdeti seal puhang kiirusega 31 m/s, (22.12.1971 – 25 m/s). Saartel ja rannikul on säärase tugevusega tuuled ammu maha murdnud, mis murda andnud. Aastail 1981–2010 on kõige kõvem iil olnud vaid 24 m/s...

Veel. Võib-olla puhusid paiguti veel kõvemad tuuled, kui registreeris ainuke (!) tuulemõõtja kogu riigi kaguosas.

Muide, Tõraveres peavad vaatlejad tuulemasti murdumise korral mõõtma käsianemomeetriga.

Sageli oleneb palju juhusete kokkulangemisest: et plekk-katus lendas just alajaama kaablitesse... Nn sajandi uputuse Pärnus aastal 2005 tingis paljus mitte kliimamuutus, vaid kõrge eelnenud veetase, soodsast suunast pikka aega puhunud tuul, jääkatte puudumine merel...

Kaheksaks tunniks pimedasse, sideta ja kuivale jäänud võrokeseid teavad nüüd, et alati tuleb kriisiks valmis olla.

Rääkimata kümnetest tuhandetest sama kandi kaasmaalastest.

Lohutus – pool sajandit tagasi jäi Lääne-Saaremaa ligi kuuks vooluta.